

Justis- og beredskapsdepartementet

Saksbehandler: Kristine Bielke Djupvik
Direkte telefon:
Dato: 24.09.2025
Saksnummer: 25/1380 - 4
Arkivkode: 008
Deres referanse:

Høringsuttalelse – Endringer i lovgjevinga som følge av innføring av kjønnsnøytrale titlar og nemningar i domstolane

1. Innledning

Vi viser til høringsnotat av 8. mai 2025 fra Justis- og beredskapsdepartementet om forslag til endringer i lovgivningen som følge av innføring av kjønnsnøytrale titler og betegnelser i domstolene. Forslagene er en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 497 (2018-2019) hvor Stortinget ber regjeringen sørge for kjønnsnøytrale titler i alle statens virksomheter. Av vedtaket følger at «Arbeidet med nye titler må skje i samarbeid med partene i arbeidslivet».

Departementet foreslår i høringsnotatet å endre betegnelsen «lagmannsrett» til «lagrett». Videre foreslår departementet å endre tittelen «lagmann» til «lagrettsleiar/lagrettsleder» eller «nestleiar/nestleder i X lagrett», og å endre tittelen «førstelagmann» til «førstelagrettsleiar/førstelagrettsleder» eller «leiar/leder i X lagrett». Departementet oppstiller også flere alternative forslag og ber om innspill til ytterligere alternativer.

Borgarting lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Eidsivating lagmannsrett og Frostating lagmannsrett (heretter lagmannsrettene) inngir med dette felles merknader til departementets høringsnotat. Vi gjør oppmerksom på at det kan være ulike oppfatninger innad i lagmannsrettene blant dommerne. Lagmannsrettene har fått utvidet høringsfrist til 1. oktober 2025.

Lagmannsrettene går imot departementets forslag til nye betegnelser og titler i domstolene, og ønsker å beholde betegnelsen «lagmannsrett» og titlene «lagmann» og «førstelagmann». Lagmannsrettene viser særlig til at forslagene bryter med både eldre og nyere rettshistorie og språkhistorie i Norge, og at alternativene som foreslås, vanskelig kan veie opp for dette tapet. Til støtte for vårt syn viser lagmannsrettene til høringsvar av 11. august 2025 fra Språkrådet, høringsvar av 25. august 2025 fra professor i rettshistorie ved UIO, Jørn Øyrehagen Sunde, og høringsvar av 25. august 2025 fra høyesterettsdommer Borgar Høgetveit Berg og

protokollsekretær Kjetil Aasen. Lagmannsrettene slutter seg til de innvendingene til departementets forslag som følger av disse høringsuttalelsene.

2. Borgarting lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Eidsivating lagmannsrett og Frostating lagmannsretts syn

Lagmannsrettene støtter arbeidet med å gjøre titler i norsk forvaltning kjønnsnøytrale. Samtidig må slike endringer vurderes opp mot det historiske grunnlaget for betegnelsene, og det enkelte organs rolle.

Domstolene, som uavhengig «tredje statsmakt», står i så måte i en særstilling sammenlignet med forvaltningsorganene. Dette illustreres blant annet ved at de alminnelige domstolene er nærmere angitt i Grunnloven. Det vises til Grunnloven § 87 hvor det heter: *«De alminnelige domstolene er Høyesterett, lagmannsrettene og tingrettene. De behandler og avgjør sivile saker og straffesaker»*. Vi forutsetter at en endring av betegnelsen av lagmannsretten vil få følger for den betegnelsen som benyttes i Grunnloven.

Domstolenes inndeling i instanser innebærer videre at betegnelsene på lagmannsrettene som andreinstans ikke kan ses isolert fra betegnelsene i de øvrige instansene. Før departementet eventuelt går videre med forslagene om å endre betegnelsene i lagmannsrettene, bør det derfor gjøres en helhetlig vurdering av alle betegnelsene og titlene på alle domstolsnivå.

Også ut fra det historiske perspektivet står betegnelsene «lagmannsrett» og tittelen «lagmann» i en særstilling. Som det er redegjort for i høringsuttalelsene 11. august 2025 fra Språkrådet, høringssvar av 25. august 2025 fra professor i rettshistorie ved UIO, Jørn Øyrehagen Sunde, og høringssvar av 25. august 2025 fra høyesterettsdommer Borgar Høgetveit Berg og protokollsekretær Kjetil Aasen, har titlene «lagmannsrett» og «lagrett» røtter tilbake til vikingtiden.

Både «lagrette» fra middelalderen og den mer moderne «lagretten» eller juryordningen var satt sammen av lekfolk, og fremhever den lange tradisjonen i Norge for bruken av lekmenn. «Lagrette» er derfor en svært godt kjent juridisk betegnelse, og det blir etter lagmannsrettenes syn feil å tillegge denne betegnelsen en ytterligere juridisk betydning. Det vil kunne føre til unødige misforståelser i senere omtaler av både den historiske lagretten, juryordningen og det som i dag er lagmannsrettene. Dette blir også understreket i høringsuttalelsene fra både Språkrådet og Høgetveit Berg og Aasen.

Betegnelsen «lagmann» går tilbake til det norrøne *lǫgmaðr* som betyr lovkyndig person. Både i Språkrådets høringsuttalelse og i uttalelsen fra Øyrehagen Sunde er det fremhevet at begrepet ble brukt uavhengig av kjønn. En endring av betegnelsen tjener dermed ikke nødvendigvis sitt

formål. Vi viser til den grundige historiske gjennomgangen som er gjort av Språkrådet, Høgetveit Berg og Aase og Øyrehagen Sunde.

Lagmannsrettene mener at den rike kulturarven bør ivaretas gjennom en bevaring av betegnelsen «lagmannsrett» og tittelen «lagmann». Etter lagmannsrettenes syn vil man ved å avskaffe navnene miste viktige historiske markører, som ikke har vært knyttet opp mot kjønn. Lagmannsrettene kan ikke se at de alternativene som er foreslått av departementet, på noe vis kan veie opp for dette tapet.

Det bør dessuten veie tungt at Språkrådet, som er Norges største fagorgan når det gjelder språk, fraråder å fjerne «lagmannsrett» og «lagmann». Språkrådet har vært positive til andre endringer i titler med lange tradisjoner. At rådet nå går imot departementets endringsforslag, understreker nettopp viktigheten av å beholde betegnelsene «lagmannsrett» og «lagmann».

Til sist vil lagmannsrettene nevne den nordiske dimensjonen og det tette samarbeidet mellom domstolene i Norge, Sverige, Danmark, Island og Finland. Begrepet «lagmann» er fortsatt i bruk i flere av de nordiske landene. Etter det vi er kjent med, er det ikke vurdert å endre disse betegnelsene.

3. Konklusjon

Borgarting lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Eidsivating lagmannsrett og Frostating lagmannsrett ønsker å holde dagens betegnelser og går imot departementets forslag å om å endre betegnelsene «lagmannsrett» og titlene «lagmann» og «førstelagmann».

Med hilsen

Marianne Vollan
førstelagmann i Borgarting lagmannsrett

Rolf Strøm
fung. førstelagmann i Gulating lagmannsrett

Nina Sollie
førstelagmann i Eidsivating lagmannsrett

Hilde Vibeke Enger
førstelagmann i Frostating lagmannsrett

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi til

Domstoladministrasjonen

Eidsivating lagmannsrett

Frostating lagmannsrett

Gulating lagmannsrett

Postboks 5678 Torgarden

7485

TRONDHEIM